

Medlemsdialog och juridik
Ingela Lindqvist, 08-677 25 01
ingela.lindqvist@energiforetagen.se

m.remissvar@regeringskansliet.se
m.naturmiljoenheten@regeringskansliet.se

En utvecklad vattenförvaltning- betänkande av vattenförvaltningsutredningen (SOU 2019:66)

Energiföretagen Sverige samlar och ger röst åt omkring 400 företag som producerar, distribuerar, säljer och lagrar energi. Vårt mål är att utifrån kunskap, en helhetssyn på energisystemet och i samverkan med vår omgivning, utveckla energibranschen — till nytta för alla.

Sammanfattning

Energiföretagen tillstyrker i huvudsak utredningens förslag.

Energiföretagens ställningstagande

Energiföretagen anser att utredningen har gjort ett gediget arbete. Förslagen är välmotiverade utifrån den grundliga problembeskrivning som utredningen presenterar. Energiföretagen tillstyrker därför i huvudsak de förslag som utredningen lägger fram.

Frågor kopplat till vatten måste i högre utsträckning behandlas utifrån ett helhetsperspektiv. Vattenförvaltningen måste i högre grad underlätta och skapa förutsättningar för viktiga avvägningar mellan både lokala och globala miljöintressen och även andra samhällsintressen. Energiföretagen bedömer att de föreslagna organisationsförändringarna bidrar till detta.

Den absolut viktigaste förändringen är att politiken ges en mer framskjuten ställning. Vi ser detta som mycket positivt och angeläget att genomföra. Vattenförvaltningen innebär avgörande prioriteringar mellan olika intressen. En tydlig politisk styrning från riksdag och regering skapar bättre förutsättningar för en vattenförvaltning som verkligen utgår ifrån ett helhetsperspektiv.

Miljökvalitetsnormer är bindande och gäller skarpt i enskilda prövningar. Normerna sätter på ett helt avgörande sätt förutsättningarna att bedriva verksamheter kopplat till vatten, alltifrån vattenkraft till byggande i urbana miljöer.

Dessa miljökvalitetsnormer baseras på svåra avvägningar utan enkla svar. Naturmiljö, både lokal och global, ställs emot globala miljöfrågor såsom klimatet vid förnybar elproduktion. Här ska även noteras att ramvattendirektivet är en lagstiftning som lämnar ett betydande skönsmässigt utrymme till de enskilda medlemsstaterna att själva avgöra vilka intressen som ska väga tyngst. Normsättning är därför inte en typisk förvaltningsuppgift. Utredningens

internationella kartläggning visar även att normsättning i flera andra länder betraktas som politiska beslut.

I dagsläget saknas en ändamålsenlig process för hur politiken ska ges inflytande över vattenförvaltningens inriktning. Den politiska styrning som sker genom regeringsprövning av åtgärdsprogram är inte tillräcklig, inte minst mot bakgrund av att den sker först i slutet av varje förvaltningscykel. Politisk inriktning för hur avvägning av olika intressen ska ske måste få genomslag redan vid beslut om målsättningen, dvs vid beslutande av miljökvalitetsnormer. Nuvarande ordning resulterar i en bakvänd process där det istället är åtgärdsprogram, dvs hur målen ska nås som kan korrigeras politiskt.

Energiföretagen anser därför att det är helt avgörande att inriktningen för de avvägningar som i slutändan resulterar i miljökvalitetsnormer är tydligt politiskt förankrad. Utredningens förslag om nationell handlingsplan och åtgärdsprogram är bra sätt att åstadkomma detta. Energiföretagen delar även utredningens slutsats att mål- och resultatdialogen mellan regeringen och dess myndigheter bör stärkas.

En stark politisk förankring skulle även öka legitimiteten med hela systemet för vattenförvaltning. Något som i sin tur leder till en ökad takt i åtgärdsarbetet eftersom samtliga aktörer då verkligen vet vilka förutsättningar som gäller.

Sammantaget bedömer Energiföretagen att utredningens förslag på hur riksdag, regering och kommuner ska ges en starkare ställning om vattenförvaltningen är väl avvägda och mycket angelägna att genomföra.

Energiföretagen välkomnar även att stora delar av det arbete som idag utförs av Vattenmyndigheterna flyttas över till Havs- och vattenmyndigheten. Att koncentrera arbetsuppgifter på färre aktörer ger bättre möjligheter både till styrning och ansvarsutkrävande.

Specifika synpunkter

Vattenförvaltningsavgift s. 638

Rörande förslaget om en vattenförvaltningsavgift vill Energiföretagen framhålla att vattenkraftsbranschen redan har etablerat Vattenkraftens miljöfond. Fonden innebär att tio miljarder kronor har avsatts för miljöförbättrande åtgärder och andra relaterade omkostnader så som prövning och ersättning för utebliven produktion i vattenkraftverk. Vattenkraftsbranschen har därigenom redan avsatt medel för detta. Att branschen inte skulle betala dubbelt genom t.ex. vattenförvaltningsavgift var en viktig förutsättning för fondens bildande.

Övergångslösning s. 649

Energiföretagen ser fördelar med utredningens övergångslösning att Havs- och vattenmyndigheten inrättar regionala kontor som motsvarar dagens vattenmyndigheter. Energiföretagen anser dock att beredningen av förslagen bör hantera frågan om hur det verkligen blir just en övergångslösning och inte en permanent organisation.

Vattenråd s.560

Vattenråd kan i vissa fall vara lämpliga forum för att sprida och fånga upp information och kunskap. Dessa består dock av medlemmar som representerar en mängd olika intressen och med olika kunskapsnivå vad gäller vattenförvaltningen. De prioriteringar som måste styra vattenförvaltningen kommer att ha svårt att få genomslag i vattenråden. Energiföretagen delar därför inte utredningens bedömning att vattenråd ska spela en central roll i samverkansprocessen. Samråd och samverkan med verksamhetsutövare i ett område bör istället ske direkt med dessa och inte via vattenråden. Ansvar för dessa samråd bör vila på länsstyrelsen.

Styrning av länsstyrelser s. 470

Energiföretagen delar uppfattningen att styrningen av länsstyrelserna behöver vidareutvecklas så att vattenförvaltningen kommer in som en del av helheten där avvägningar kan göras mellan alla de olika samhällsintressen en länsstyrelse ska representera.

Centrala sektorsmyndigheter s.471 ff

Energiföretagen välkomnar utredningens förslag att ge Havs- och vattenmyndigheten ett större ansvarsområde för vattenförvaltningen. Energiföretagen saknar emellertid andra centrala myndigheter såsom Energimyndigheten och Svenska kraftnät i utredningens förslag. Dessa myndigheters roll är viktig för att nationell helhetssyn ska präglade vattenförvaltningen och det behöver framgå av förslaget.

Det bör därför formaliseras att Havs- och vattenmyndigheten och Sveriges geologiska undersökningar ska genomföra beredningen av förslag till miljökvalitetsnormer i samverkan med berörda sektorsmyndigheter.

De operativa planerna s. 499

Energiföretagen välkomnar förslaget att det ska tas fram en operativ plan för det konkreta åtgärdsarbetet. Energiföretagen ser det även som positivt att länsstyrelserna särskilt ska bedöma om åtgärderna i en operativ plan är tillräckliga för att vattenförekomsterna ska uppnå den status som anges i miljökvalitetsnormerna.

I framtagandet av de operativa planerna behöver verksamhetsutövare involveras då de har bäst kännedom om verksamheten och kan även bidra med kunskap om lokal naturmiljö.

Lokala grupper och samverkan s. 591-592

Samråd och samverkan med till exempel verksamhetsutövare och fastighetsägare måste ske direkt med dessa. En referensgrupp med representanter säkerställer inte att informationen går fram och att allas intressen tas till vara. Åtgärdsarbetet bör heller inte drivas via de lokala referensgrupperna, utan via myndigheter med ansvar för att på ett professionellt sätt prioritera mellan olika samhällsintressen.

Energiföretagen delar utredningens syn på vikten av att formerna för samverkan mellan myndigheter och kommuner respektive mellan privata och offentliga aktörer utvecklas. Vi vill här åter understryka behovet av att verksamhetsutövare involveras eftersom de besitter reell kunskap om verksamheten.

Havs- och vattenmyndigheten föreskrifter s. 512

Energiföretagen vill än en gång betona vikten av att Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter kopplat till vattenförvaltning revideras. Föreskrifterna slår bland annat fast vad som utgör god status/ potential, vilket blir styrande för vilka åtgärder som måste vidtas. I de nyligen reviderade föreskrifterna HVMFS 2019:25 och HVMFS 2017:20 har de politiska intentionerna i propositionen Vattenmiljö och vattenkraft och efterföljande lagstiftning inte fått något tydligt genomslag. Det behövs även en tydlig vägledning för när det ska sättas mindre stränga krav i vattenförekomster som är naturliga eller modifierade om statusen är lägre än god. Idag är det svårt att förstå varför vissa vattendrag får mindre stränga krav och andra inte.

Ska EU-rättens möjligheter till mindre stränga krav och undantag verkligen kunna tillämpas fullt ut behöver föreskrifterna revideras. De revideringar som gjordes under 2019 är inte tillräckliga.

Arbete på EU-nivå s. 562-565

Energiföretagen välkomnar förslaget att Havs- och vattenmyndigheten även fortsättningsvis ska vara ansvarig för att samordna det svenska CIS-arbetet. Den som representerar Sverige i dessa sammanhang behöver dock vara väl insatt, inte bara i naturvetenskapliga frågor, utan även ha god insikt i hur beslut påverkar andra samhällsintressen.

Energiföretagen vill därför se ett förtydligande av att uppdraget att representera Sverige i CIS-arbetet självklart förutsätter att kunskap löpande inhämtas både från sektorsmyndigheter som Energimyndigheten, men också från olika näringar såsom vattenkraftsbranschen.

Statens nämnd för normgivning på vattenförvaltningens område s.607

Energiföretagen ser positivt på förslaget om en nämnd. Energiföretagen vill dock understryka vikten av att nämnden verkligen blir tillräckligt stor och får bredd och kompetens att företräda olika sakfrågor samt förmåga till överblick och helhetsperspektiv. Det är också helt nödvändigt att personerna som sitter i den får tillräckligt med tid avsatt. I annat fall riskerar nämnden att bli en chimär utan reell beslutsmyndighet.

Nämnden kommer i sitt arbete att behöva ta ställning till svåra frågor och sätta sig in i ett stort underlag. Energiföretagen bedömer även att nämnden kommer att behöva hantera en mycket stor mängd ärenden allteftersom vattenkraftverk börjar omprövas. Enbart de prövningsgrupper som föreslås bli prövade under

åren 2022-2023 berör 4268 vattenförekomster.¹ En stor del av omprövningarna riskerar sannolikt att leda till ifrågasättande av gällande miljö kvalitetsnorm.

Vidare ifrågasätter Energiföretagen på vilket sätt erfarenhet från ideell organisation kan vara särskilt meriterande för ledamöter i nämnden. Energiföretagen anser att enbart kunskap och kompetens bör ligga till grund för beslut om tillsättning av ledamöter.

Energiföretagen ser det även som angeläget att den fortsatta beredningen resulterar i en tydligare beskrivning av hur nämnden rent praktiskt ska arbeta med normsättningen.

Kammarkollegiets roll

Hela samhället står inför en omfattande omställning om vi ska kunna nå de klimatpolitiska målen. Effektiva tillståndsprocesser är en förutsättning för att det ska vara möjligt. Utredningen avgränsade bort frågan om Kammarkollegiets roll i miljö tillståndsprocesser. Energiföretagen anser dock att det är något som bör hanteras i samband med beredningen av utredningens förslag.

I tillståndsprocesser som rör vattenkraft är det inte ovanligt att staten företräds av fyra olika aktörer. Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Länsstyrelsen och Kammarkollegiet kan alla föra statens talan i samma mål. Detta är inte en effektiv hantering av samhällets resurser, inte heller bidrar det till ändamålsenliga tillståndsprocesser.

I syfte att skapa effektiva tillståndsprocesser och värna om att samhällets resurser sätts in där de gör som mest nytta anser Energiföretagen därför att de miljöjuridiska resurser som finns på Kammarkollegiet bör koncentreras till andra myndigheter.

Antalet vattenförekomster

I Sverige finns närmare 24 000 ytvattenförekomster varav knappt 16 000 i vattendrag. Inom hela EU finns ca 125 000 vattenförekomster, den svenska vattenförekomstindelningen sticker därmed ut i en internationell jämförelse.

Varje vattenförekomst ska karaktäriseras, underlagsdata ska tas fram, ett stort antal parametrar klassas, normer fastställas samt åtgärder föreslås, genomförs och utvärderas. Det är lätt att inse att ett stort antal vattenförekomster ökar den administrativa bördan högst väsentligt, vilket inte ger goda förutsättningar för en effektiv vattenförvaltning. Energiföretagen anser därför att därför indelningen av vattenförekomster i Sverige behöver ses över i syfte att kraftigt minska antalet.

Pernilla Winnhed
Vd, Energiföretagen Sverige

¹ Länsstyrelsen i Västernorrlands län, DELRAPPORT 3 för året 2019 och SLUTRAPPORT Översyn av förutsättningarna för en ökad tillämpning av undantag inom vattenförvaltningen.